

Vážení bratia a sestry

Dovoľte, aby som Vám odovzdal poďakovanie generálneho biskupa našej Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku Dr. Miloša Klátika za pozvanie na toto Vaše zasadnutie synody, pozdrav od Predsedníctva našej cirkvi a želanie, aby ste na tomto snemovaní vedení Duchom Svätým prijali dobré rozhodnutia. Zároveň prosím prijmite ospravedlnenie brata generálneho biskupa, ktorý je teraz na zahraničnej pracovnej ceste, a nemohol prísť sem osobne.

Téma, alebo možno presnejšie jedna z tém tohto zasadnutia Vašej synody je Práca s Rómami. Prosím aj o zhovievavosť, že o skúsenostiach našej Evanjelickej cirkvi s Rómskou misiou bude Vám referovať úradník. Moje meno Dušan Vagaský a som riaditeľom generálneho biskupského úradu v Bratislave od roku 2006. Okrem iného však pracujem aj v koordinačnom výbore projektu Evanjelium do rómskych domácností, takže i keď osobnú skúsenosť z misie v rómskych osadách nemám, od ostatných členov výboru, ktorí sú napospol duchovnými – zborovými farármi v zboroch kde s rómskym etnikom pracujú, však môžem zhrnúť niektoré postrehy a skúsenosti.

Ako píše brat generálny biskup v úvodníku EPST k Nedeli k rómskej misie: „Evanjelium je Božou mocou na spasenie každému veriacemu“ a teda ak Pán Ježiš nám v Evanjeliu dal príkaz – „*Chod'te teda, čiňte mi učeníkmi všetky národy, krstiac ich v meno Otca, i Syna i Duchu Svätého a učiac ich zachovávať všetko, čokoľvek som Vám prikázal. Ajh'a, ja som s vami po všetky dni, až do konca sveta*“, nemôžeme misionovať v rôznych exotických krajinách vo svete a prehliadať pritom potrebu misie tu u nás v **našich** osadách u **našich** Rómov.

Mne osobne pri modlitbách a nielen pri práci s Rómami, ale s akýmikoľvek národnostnými, kultúrnymi, etnickými alebo inými menšinami často príde na um to známe z Listu Galatským, že už nie je ani Žid ani Grék. Dovoľte preto aj tu pripomenúť si ešte tento citát v celom jeho znení – „*Vierou ste všetci synovia Boží v Kristovi Ježišovi. Ved' ktorí ste boli pokrstení v Krista, Krista ste si obliekli. Nie je ani Žid, ani Grék, nie je ani otrok, ani slobodný, nie je muž ani žena, lebo všetci ste jedno v Kristovi Ježišovi.*“ Lebo aj na to by sme mali pamätať, kedykoľvek budeme skloňovať slovo Róm či Slováč, alebo tu u Vás Róm a Čech.

Bratia a sestry dovoľte najprv niekoľko údajov:

Štatistické údaje o počte občanov rómskeho pôvodu na Slovensku nevystihujú ich skutočný počet. Tento sa odhaduje na 380 000.

Možno na porovnanie – k ECAV sa pri sčítaní obyvateľstva pred 10 rokmi prihlásilo 372 858 obyvateľov. ECAV v porovnaní s ostatnými cirkvami zaznamenala najvyšší percentuálny úbytok, či už v porovnaní s rokom 1951, či najmenší percentuálny nárast v porovnaní s rokom 1991.

Ďalší štatistický údaj: **Podiel detí do 14 rokov je u Rómov 43,6 %.**

Zase pre porovnanie - Ako vyplýva aj z iných štatistík, členská základňa ECAV je prestarnutá – priemerný vek členov našej ECAV je spomedzi iných cirkví na Slovensku najvyšší.

Možno už tieto dva momenty by mohli byť pre nás inšpiračné, aby sme sa Rómom venovali.

Na Slovensku existujú lokality, odkiaľ bolo po vojne vysťahované nemecké obyvateľstvo a po nich tu zostali prázdne chrámy Božie. A Migrácia pokračuje ďalej – Oblasti ako je Gemer či Spiš sa z rôznych dôvodov vyludňujú od evanjelikov a je nemálo dedín na Slovensku, kde z rómskej menšiny sa stala väčšina, kde si zvolili v komunálnych voľbách takmer 100% rómske zastupiteľstvo a zvolili si za starostu Róma.

Rómovia žijú nerovnomerne na celom území SR. Veľké rozdiely sú v koncentrácii v jednotlivých regiónoch. V SR bolo k 31. 12. 2000 evidovaných 620 rómskych osád, pričom na území niektorých obcí sa nachádza aj viac osád. Podľa sčítania obyvateľov, domov a bytov najväčšia koncentrácia občanov SR hlásiacich sa k rómskej národnosti je v Prešovskom kraji, kde je evidovaných 250 rómskych osád.

Z celkového počtu približne 60 percent Rómov žije integrované v rozptyle medzi majoritnou populáciou. Zvyšných približne 40 percent žije v komunitách rôzneho typu.

Zo všetkých osídlení môžeme považovať za segregované 149, to znamená, že tieto osídlenia sa nachádzajú na okraji alebo mimo obce/mesta, nemajú dostupný vodovod, kanalizácia je skôr výnimkou rovnako používanie plynu, vo viac ako 10% obydľí nie je zavedený ani elektrický prúd a viac ako 20% osídlení nemá asfaltovú prístupovú cestu. Takmer 1/3 obydľí v rómskych osídleniach je nelegálna (sú to predovšetkým chatrče, unimobunky, nebytové budovy, ale aj domy).

Toto sú fakty, ktoré treba podvedome vnímať, keď ideme s akýmkoľvek projektmi k Rómom. Jeden príklad za všetkých – ak školský systém na Slovensku počíta s tým, že sa žiaci majú doma učiť, pripravovať úlohy do školy – tak to v rómskych chatrčiach jednoducho nebude fungovať.

Rómovia na Slovensku sú predovšetkým rímskokatolíckeho vyznania. Avšak existujú doliny, kde Rómovia sú aj evanjelici... Alebo - ako jedna príhoda z reality hovorí – keď sa miestny farár pred krstom pýtal rodičom, či oni sú evanjelici – horlivo odpovedal otec – hlava rodiny – áno pán farár – my sme všetci anjelici...

Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku nadviazala na skúsenosti, ktoré má s rómskou misiou už z dôb socializmu. Veľmi dojímavý je príbeh brata farára zo Slavošoviec, ktorému štátne úradu klepli po prstoch, keď sa podľa ich gusta príliš angažoval v rómskej osade a ako si Pán Boh našiel cesty svojho pôsobenia na našich spolubratov, keď manželka brata farára začala pôsobiť ako pôrodná asistentka, v osade bola pri každom pôrode a prinášala okrem zdravotníckej starostlivosti aj slovo Božie a modlitbu s pozvaním, aby prišli do chrámu Božieho...

Nové podmienky pre prácu s Rómami sa otvorili po zmene režimu. Pri cirkvi pri generálnom presbyterstve začal pracovať Pracovný výbor pre rómsku misiu a od roku 2006 transformovaný do samostatnej organizácia s právnou subjektivitou s celoslovenskou pôsobnosťou pod názvom Rómska organizácia misijných aktivít – v skratke ROMA. Po právnej stránke ide o Občianske združenie, čo umožňuje tejto organizácii podieľať sa vlastnými projektmi na čerpaní prostriedkov z rôznych grantov. ECAV na Slovensku má s týmto občianskym združením podpísanú Dohodu o spolupráci a aj finančne podporuje toto združenie.

V roku 2010 ECAV pripravila v spolupráci s Martin Luther Bund projekt, ktorým chcela podporiť a povzbudiť cirkevné zbory k práci s Rómami. Vo väčšine ide o finančne chudobné zbory, kde chýbajú zdroje na tie najzákladnejšie výdaje ako napríklad kúrenie v priestoroch, kde by sa v zime mohli podujatia organizovať.

Hlavné ciele projektu, ktoré boli definované pri jeho vyhlásení, vidíme v evanjelizácii v rómskych osadách, kam chceme cez naše cirkevné zbory priniesť slovo Božie a skutok lásky a pomoci, v príprave osobitných podujatí pre rómskych spoluobčanov nezávisle od ich konfesionalnej príslušnosti, v zabezpečení základnej duchovnej literatúry v rómskom jazyku, v príprave osobitného vzdelávania terénnych misijných pracovníkov a pracovníkov diakonie pre prácu s Rómami, v spolupodieľaní sa na riešení ekonomických problémov rómskych

spoluobčanov, v boji so sociálnou biedou, nezamestnanosťou, nízkou gramotnosťou, v spolupráci so školami so zameraním sa na rómske deti a mládež, v príprave špeciálnych programov pre rómske ženy na získanie zručnosti vo vedení domácnosti.

Uznesením uznesenia GP bol schválený koordinačný výbor, ktorý bol poverený koordinovať práce na tomto projekte. Predchádzalo tomu pracovné stretnutie k problematike rómskej misie, ktoré z iniciatívy generálneho biskupa ECAV na Slovensku Miloša Klátika sa konalo 3. decembra 2009 na GBÚ v Bratislave.

Na podporu tohto projektu sa v Nemecku organizovala počas roku 2010 zbierka. Koordinačný výbor sa počas tohto obdobia pripravil Výzvu na predkladanie projektov na podporu financovania v rámci projektu Evanjelium do rómskych domácnosti, ktorá bola zverejnená na oficiálnej stránke www.ecav.sk. Z tejto stránky si každý záujemca mohol aj stiahnuť príslušný formulár. Okrem toho výzva v tlačenej forme aj s príslušným formulárom bola zaslaná do všetkých cirkevných zborov v rámci ECAV na Slovensku.

Celkom bolo zatiaľ podaných 16 projektov v celkovej sume cca 50 000 €. Z hľadiska cieľovej skupiny, pre ktorú sú projekty pripravované, máme 5 projektov s celoslovenskou (celocirkevnou) pôsobnosťou a 11 lokálnych projektov. Pokiaľ ide o lokálne projekty, reakciu cirkevných zborov na výzvu na predkladanie projektov možno zároveň vnímať aj ako zrkadlo ich práce na poli rómskej misie. Rozvinutú prácu s rómskym etnikom alebo snahu túto prácu rozvinúť majú teda v cirkevných zboroch Rankovce, Slavošovce, Jelšava, Drienčany, Nižná Slaná – Kobeliarovo, Dobšiná, Štítnik, Gemer, Liptovská Porúbka, Budikovany ale aj v ďalších cirkevných zboroch, i keď si podporu z projektu nežiadali, ako napríklad Budimír, Žilina, Pozdišovce.

Z hľadiska zámeru na čo by sa mali finančné zdroje využiť, v projektoch sa objavujú požiadavky na nákup učebných pomôcok pre výchovno – vzdelávaciu prácu s deťmi aj dospelými, ako sú učebné pomôcky, literatúra, brožúrky, nákup materiálu pre workshopy, prefinancovanie občerstvenia pri spoločných posedeniach, prefinancovanie cestovného, nákladov na ubytovanie pri výletoch, nákup vybavenia pre záujmovú činnosť rómskej mládeže, ako sú zosilňovače, mixpulty hudobné nástroje, športové vybavenie, nákup oblečenia pre spevokol či dresov pre športové družstvo, nákup techniky a didaktického vybavenia ako sú projektory, plátna, diktafón, notebook či tlačiareň, pomoc pri prefinancovaní prevádzkových nákladov (kúrenie, prenájom priestorov) či investičné požiadavky na rekonštrukciu vlastných priestorov.

Projekty posúdilo na svojom rokovaní 1.4.2010 aj generálne presbyterstvo a odporučilo Spolku Martin Luther Bund ich realizáciu podporiť. Ktoré konkrétne náklady z jednotlivých projektov sa budú môcť napokon z výťažku zbierky uhradiť je predmetom konzultácií. Prioritne je zbierka určená viac na investície do učebných pomôcok, technického vybavenia, vybavenia pre záujmovú činnosť a podobne. Na prevádzkové náklady, ako je kúrenie či občerstvenie pri akciách zrejme bude treba hľadať aj iné zdroje. Nemyslí sa pritom len na vlastné zbierky ECAV, ale vítaná by bola aj spoluúčasť na našich projektoch zo strany obcí, vyšších územných celkov či štátu. Veríme, že „know – how“, ktorého cirkev je „vlastníkom“, dáva dobrý predpoklad, že financie nebudú zneužitá alebo neefektívne využitá.

ECAV sa však nespolieha len na zbierku v zahraničí, ale sama organizuje zbierky aj u nás. Stáva sa už tradíciou, že v prvá nedeľa po Veľkej noci je vyhlásená za Nedeľu rómskej misie, v rámci ktorej je organizovaná v cirkevných zboroch dobrovoľná ofera na fond Rómskej misie. Je potešiteľné, že napríklad minulý rok sa z 320 cirkevných zborov do tejto účelovej ofery zapojilo 209 cirkevných zborov, aby podporili tých, ktorí s Rómami pracujú.

Na Slovensku máme vymenovaného Splnomocnenca vlády pre rómske komunity, ktorého úrad má okrem iných aj sekciu mimovládnych organizácií a cirkví. ECAV udržuje pravidelný kontakt s týmto úradom, a naším cieľom je dosiahnuť plnú akceptáciu cirkvi ako partnera pri riešení rómskej problematiky. Ak hovoríme o plnej akceptácii, myslíme tým aj na možnosť cirkvi čerpať finančné zdroje na projekty, ktoré v rámci Evanjelia do rómskych domácností prináša naša cirkev ako svoj príspevok k tejto spoločnej úlohe. Snažíme sa o partnerskú zmluvu, pretože ECAV vie štátu ponúknuť zázemie vo forme vybudovanej infraštruktúry po celom Slovensku. Pod infraštruktúrou pritom rozumieme naše cirkevné zbory, ich duchovných a dobrovoľných spolupracovníkov, naše kostoly a zborové miestnosti a najmä – čo je naša pridaná hodnota oproti iným – je to Božie slovo, modlitbu a bratskosesterské spoločenstvo.

Iste – ono to znie možno až príliš idylicky, a je tu otázka či si nedávame príliš ružové okuliare na oči, ktorá nám prikrášľujú realitu často odlišnú od tejto do ružova trošku prifarbenej vízie. Iste občas musíme riešiť aj kauzy iného druhu – ako napríklad nedávno - či šlo o pracovný úraz, ak duchovného napadli mladí Rómovia a spôsobili mu ujmu na zdraví a následnú práceneschopnosť, keď sa ich - fajčiari snažili vyhnúť spod historicky cennej kultúrnej pamiatky – drevenej zvonice.

Povzbudením ale pre nás je výsledok výskumu sociálnej inklúzie Rómov náboženskou cestou, ktorého výsledky boli nedávno publikované Slovenskou akadémiou vied. Dovoľte úryvok zo správy: „Výskum si kládol za cieľ kvantitatívne i kvalitatívne zmapovať efektivitu sociálneho začlenenia Rómov žijúcich v marginalizovaných komunitách na Slovensku náboženskou cestou. Na základe doterajších výskumov, je zrejmé, že v predmetných lokalitách prebieha medzi Rómami aktívna misijná činnosť rôznych tradičných i netradičných náboženských hnutí. Ako sa predbežne ukazuje, priamym či nepriamym dopadom ich pôsobenia je sociálna inklúzia vylúčených Rómov. Tento nástroj sa momentálne javí nielen ako mimoriadne účinný v odstraňovaní rôznych "sociálne patologických javov" medzi marginalizovanými Rómami, ale aj ako nástroj pôsobiaci už v krátkodobej perspektíve. **Prakticky ihneď po náboženskej konverzii totiž dochádza k upusteniu od spomenutých "sociálne patologických javov" a k následnej sociálnej inklúzii vylúčených Rómov do väčšinovej spoločnosti. Spolu s konverziou aj u Rómov často dochádza k posilneniu javov, ktoré v dlhodobejšej perspektíve môžu napomôcť ich uplatneniu sa na trhu práce. Dochádza napríklad k odstráneniu negramotnosti (resp. nárastu gramotnosti), a tiež k nárastu komunikačných i sociálnych zručností. Nemenej významným faktorom je tiež zvýšenie frekvencie (obojsstranne) pozitívnych kontaktov medzi Rómami a majoritou, ktoré vedie k prekonávaniu vžitých stereotypov a obojsstranných bariér. Predbežne sa tiež javí, že konvertovaní Rómovia sa snažia aktívne znížiť mieru externej sociálnej odkázanosti (či už od štátu alebo interných rómskych skupín). Nástroj sociálnej inklúzie Rómov náboženskou cestou sa preto v súčasnej ekonomickej situácii na Slovensku ukazuje nielen ako multispektrálny, ale aj mimoriadne efektívny“.** Tolko zo správy SAV.

Ak teda nie je viac ani Žid ani Grék, ani Róm ani Gadžo – ak sme si všetci my pokrstení v Krista - Krista aj naozaj obliekli, nemôžeme ináč, iba tak, ako sa to píše aj v uznesení nášho nedávneho generálneho presbyterstva k nedeli rómskej misie – **nasledujme kladné vzory, otvorme svoje srdcia i Božie chrámy a pozvime rómskych bratov a sestry k spoločným modlitbám a práci na vinici Pánovej.**

Dušan Vagaský
riaditeľ GBÚ ECAV na Slovensku